

Nr 39.

Ankom till riksdagens kansli den 8 maj 1945 kl. 4 em.

Utlåtande i anledning av väckta motioner om inrättande av bonde- och småbrukarskolor.

(2:a avd.)

I två inom riksdagen väckta, till jordbruksutskottet hänvisade likalydande motioner, nämligen I: 20 av herr *Andersson, Alfred*, och herr *Hallagård* samt II: 24 av herr *Gustafsson* i *Lekåsa m. fl.*, har hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t ville göra framställning om att

dels 1 och 3 §§ stadgan den 21 juni 1940 (nr 724) för statsunderstödda lantbruksundervisningsanstalter måtte få nedan angivna lydelse:

1 §.

De lantbruksundervisningsanstalter, som avses i denna stadga äro med statsmedel understödda lantmannaskolor, bonde- och småbrukarskolor, lantbruksskolor och lanthushållsskolor.

3 §.

Bonde- och småbrukarskola har att meddela kunskap i grunderna för lanthushållningens utövande särskilt med hänsyn tagen till förhållandena vid medelstora och mindre brukningsdelar. Den skall ävenledes utöver vad om lantmannaskolor i 7 § sägs meddela undervisning i historia, litteratur, geografi och nationalekonomi samt i sång och gymnastik. Timantalet för de olika läroämnena skall fördelas så, att mesta tiden anslås till undervisning i lantbruksämnen, så att skolans karaktär av huvudsakligen yrkesskola upprätthålles.

Vid en sådan skola skall hållas en vinterkurs om minst 125 arbetsdagar samt, om så lämpligen kan ske, en fortsättningskurs om minst 110 arbetsdagar. Varje elev bör erhålla omkring 7 timmars teoretisk undervisning dagligen.

För bonde- och småbrukarskola skall i övrigt gälla vad i Kungl. Maj:ts kungörelse nr 724 av den 26 juli 1940 samt i nr 807 av år 1942 stadgas angående lantmannaskolor och statsbidrag till sådan skola;

dels ock 1 § kungörelsen den 5 september 1942 (nr 807) angående statsbidrag till lantbruksundervisningsanstalter m. m. måtte erhålla följande lydelse:

Till lantmannaskola, bonde- och småbrukarskola, lantbruksskola — — — o. s. v. — — — driftkostnader.

Till bonde- och småbrukarskola skall utgå statsbidrag till lärarlöner, driftbidrag, elevstipendier, anskaffande av byggnader och skolorbruk m. m. efter samma grunder som till lantmannaskola.

Beträffande de skäl som anförts till stöd för detta yrkande hänvisas till motionerna.

Utskottet har i vederbörlig ordning införskaffat utlåtande i ärendet av lantbruksstyrelsen, som därvid tillika överlämnat yttrande av Sveriges agrom- och lantbrukslärareförbund.

Den lägre lantbruksundervisningen erhöll sin nuvarande organisation genom beslut vid 1939 års lagtima riksdag (prop. nr 109; jordbruksutsk. utl. nr 51; r. skr. nr 230). I det betänkande med förslag angående den fasta lantbruksundervisningens ordnande (SOU 1937:33) som låg till grund för propositionen hade 1936 års lantbruksundervisningskommitté uttalat sig för att lantmannaskolan borde givas karaktären av uteslutande yrkesskola. Chefen för jordbruksdepartementet var av en annan uppfattning och ansåg att lantmannaskolan icke borde ha yrkesutbildningen såsom sin enda uppgift utan även söka att giva eleverna ett visst mått av allmänt medborgerligt vetande. Ämnen såsom t. ex. medborgarkunskap borde sålunda upptagas på schemat för lantmannaskolans vinterkurser och undervisningen i svenska språket, räkning och geometri skulle vara sådan, att eleverna bibringades de kunskaper som vore erforderliga för ett tillgodogörande av undervisningen i skolans fackämnen. Vad departementschefen sålunda föreslagit föranledde icke någon erinran från riksdagens sida.

De grundläggande bestämmelserna i ämnet återfinnas i stadgan den 21 juni 1940 (nr 724) för statsunderstödda lantbruksundervisningsanstalter. Bestämmelser angående statsbidrag till lantbruksundervisningsanstalter äro intagna i kungörelsen den 5 september 1942 (nr 807).

Enligt 7 § stadgan nr 724/1940 skall i lantmannaskolas vinterkurs meddelas undervisning i svenska språket, omfattande rättskrivning och satslära samt avfattande av uppsatser, som företrädesvis röra lanthushållningen. I räkning och geometri skall undervisning meddelas i de fyra räknesätten med hela tal, allmänna bråk och decimalbråk, regula-de-tri, procent- och rabatt-räkning samt enklare ekvationer, linjers, ytors och solida figurers uppmätning och beräkning, allt företrädesvis genom exempel hämtade från lanthushållningen, samt i sådan omfattning, att eleverna kunna följa undervisningen i skolans fackämnen. I medborgarkunskap skall undervisningen omfatta staten och dess organ; den borgerliga och kyrkliga kommunen samt dess beslutande och verkställande organ; inkomst- och utgiftsstaten samt skatter. I ämnet lantbruksekonomi skall även ingå undervisning om jordbrukets historiska utveckling och de för lantbruksekonomien grundläggande national-ekonomiska begreppen och företeelserna.

Undervisningsplan skall uppgöras av skolans styrelse och fastställas av

lantbruksstyrelsen. Skolorna ha viss frihet att efter de lokala förhållandena variera antalet undervisningstimmar i de olika ämnena. Hinder möter ej att efter lantbruksstyrelsens prövning på undervisningsplanen upptaga ämne, som icke finnes angivet härövan. Skolorna sakna sålunda icke möjlighet att ordna undervisningen efter de på orten förefintliga önskemålen. Efter medgivande av Kungl. Maj:t kunna vid lantbruksundervisningsanstalt även anordnas kortare undervisningskurser än de som i stadgan finnas upptagna såsom huvudkurser.

Lantbruksstyrelsen har avstyrkt bifall till motionerna och anfört i huvudsak följande:

All yrkesutbildning i skötsel av jordbruk, större eller mindre sådant, kräver samma grundläggande kunskaper, och det torde icke vara lyckligt eller av behovet påkallat att skapa särskilda undervisningsanstalter för småjordbrukare.

Lantbruksstyrelsen förmenar även att lantmannaskolan i hög grad är en bonde- och småbrukarskola. Ett stöd för denna uppfattning har styrelsen erhållit genom vad som framkommit vid prövning av stipendieansökningar. I de nu pågående vinterkurserna vid ifrågavarande skolor uppgår sålunda antalet stipendiesökande elever, vars föräldrars jordbruk understiga 20 hektar åker, till 62 procent av hela antalet stipendiesökande elever. 21 procent av samtliga stipendiesökande komma från hem, där föräldrarna icke inneha jordbruk. En stor del av till sistnämnda grupp hörande elever äro söner till lantarbetare, skogsarbetare eller liknande yrkesmän. Lantmannaskolorna draga därför för närvarande i stor utsträckning till sig elever från bonde- och småbrukarhem och tillräckliga skäl kunna därför icke anses föreligga att inrätta en speciell skolform för ungdom från dylika hem.

Lantbruksstyrelsen vill emellertid starkt betona vikten av att antalet lantbruksundervisningsanstalter utökas i raskare takt än hittills och att genom ökade stipendier möjligheter skapas för ett allt större antal blivande jordbrukare att skaffa sig erforderlig yrkesutbildning. Av de sökande till lantmannaskolornas vinterkurser under innevarande läsår har omkring 20 procent måst avvisas på grund av platsbrist och vid lantbruksskolornas under vinterhalvåret pågående kurser icke mindre än 46 procent.

En hastigare utbyggnad av jordbrukets utbildningsanstalter i allmänhet är sålunda starkt av behovet påkallad, men däremot saknas enligt lantbruksstyrelsens mening skäl för inrättande av den av motionärerna föreslagna skolformen.

Även *Sveriges agronom- och lantbrukslärareförbund* har avstyrkt bifall till motionerna. I övrigt har förbundet anfört i huvudsak följande:

Enligt förbundets mening ha motionärerna icke beaktat, att den för lantmannaskolorna gällande författningen ger möjlighet till utbildning i både allmänbildande ämnen och fackämnen. I motionen uppräknas sådana allmänbildande läroämnen som historia (särskilt lantbrukets), medborgarkunskap, nationalekonomi och ekonomisk geografi, och dessutom menar man, att antalet undervisningstimmar i räkning och geometri och framför allt det svenska språket bör utvidgas avsevärt utöver vad som brukar förekomma i lantmannaskolorna.

Det bör kanske först erinras om, att 1936 års lantbruksundervisningskommitté liksom även jordbruksministern i propositionen nr 109/1939 utdömt

kombinationen av lantmanna- och folkhögskoleämnen vid samma skola. Å andra sidan torde enligt förbundets åsikt de för lantmannaskolorna gällande förordningarna tillåta, att dessa läroämnen kunna tillgodoses i all den utsträckning som önskas, varvid dock, om det sker i vidare omfång, fackämnen givetvis bliva lidande. Det bör också ihågkommas, att oavsett om man skall sköta ett större eller mindre jordbruk, så krävas vissa elementära kunskaper av samma natur i de rena fackämnen. Man bör även observera att undervisningen i lantmannaskolorna också omfattar undervisning i lantbrukets binärningar, och att det inte möter något hinder för ledningen vid en skola att, om det finns anledning härtill, starkt utvidga denna del av undervisningen, dock på bekostnad av andra ämnen. Det finns dessutom en annan sak, som gör att förbundet icke kan tillstyrka förslaget om bonde- och småbrukarskolor. Ett genomförande av denna skolform skulle nämligen medföra, att man bidroge till att skapa klasskillnader inom jordbrukets ungdom, och det torde vara ofrånkomligt, att en av lantmannaskolornas fördelar är just den, att jordbruksungdom från små och stora jordbruk där få tillfälle att lära känna varandra.

En bättre lösning av problemet vore enligt förbundets mening, för det första att de nu helt otillräckliga undervisningsanstalterna utbyggdes, så att de finge möjlighet mottaga flera elever, och för det andra, att tillräckliga stipendiemedel ställdes till den obemedlade lantbruksungdomens förfogande, så att den i ökad utsträckning kunde söka sig till skolorna. Beträffande djupare kunskaper i det mindre jordbrukets mera särpräglade driftsgrenar givres det redan möjligheter till ordnande av specialkurser bl. a. vid lantmannaskolorna. Sådana torde i viss utsträckning redan vara genomförda vid skolor, som äro förlagda i mera typiska småbruksdistrikt, liksom kurser av olika slag, speciellt i maskinkännedom, ha ordnats för allmänheten.

Rörande bonde- och småbrukarungdomens allmänt medborgerliga utbildning torde böra pekas på de möjligheter, som dels utökade antal skolår i folkskolan giver, dels också vad som erbjudes för den intresserade och studievilliga ungdomen i studiecirklar och i de korrespondenskurser som finnas. I dessa kan för övrigt också erhållas fackutbildning på jordbrukets område.

Utskottet. Såsom framhålles av lantbruksstyrelsen torde all utbildning för skötsel av jordbruk, oavsett om jordbruket är större eller mindre, kräva i stort sett samma grundläggande kunskaper. Redan med hänsyn härtill vill utskottet ifrågasätta lämpligheten av att tillskapa lägre lantbruksundervisningsanstalter, avsedda i huvudsak endast för småbrukarungdom. En dylik skolform förefaller utskottet olämplig även ur den synpunkten att därigenom alldeles i onödan skulle skapas klasskillnader inom jordbrukarungdomen. Då härtill kommer att redan enligt nu gällande bestämmelser möjligheter finnas att vid lantmannaskolorna meddela undervisning i såväl allmänbildande ämnen som fackämnen ävensom att i vissa avseenden ordna undervisningen efter vad som för varje särskild ort befinnes lämpligt, vill utskottet icke tillstyrka bifall till förevarande motioner.

Utskottet får dock även i detta sammanhang framhålla angelägenheten av att jordbrukets utbildningsanstalter utbyggas, så att de bliva rustade att mottaga ett större antal elever än hittills ävensom att genom ökade stipendier

eller på annat sätt möjligheter skapas för jordbrukarungdomen att i större utsträckning än nu kunna skaffa sig erforderlig utbildning.

Under åberopande av det anförda hemställer utskottet,

att de likalydande motionerna I: 20 och II: 24 icke må för-
anleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 8 maj 1945.

På jordbruksutskottets vägnar:

ABEL ANDERSSON.

Vid detta ärendes slutbehandling hava närvarit

från första kammaren: herrar *Alfred Andersson, Jacob Hansson, Anderberg, friherre Beck-Friis, Bondeson, Svedberg* och *Sundelin* samt

från andra kammaren: herrar *Andersson i Löbbo, Ericsson i Sörsjön, Mäler, Larsson i Karlstad, Gustafson i Dädesjö, Svensson i Ljungskile, Andersson i Hyssna* och *Andersson i Hedensbyn*.

Reservationer

av dels herr *Alfred Andersson*;

dels ock herr *Svensson* i Ljungskile.
